

No kvantitātes uz kvalitāti - gatavi pārmaiņām augstākaj

Cāļus skaita rudenī... jauno studentu uzņemšana augstskolās jau beigusies.

Kā ierasti katru gadu, arī šoreiz studētgrībētāju skaits mūsu augstskolās ir liels. Neraugoties uz faktu, ka jau ilgāku laiku Latvijā par augstāko izglītību galvenokārt maksā paši studētgrībētāji, interese par studijām ir nemainīgi liela. Tas vieš cerības par nākotni, jo pašlaik mūsu valstī tikai nedaudz vairāk par vienu ceturto daļu no visiem studējošajiem finansē valsts. Trīs ceturtdaļas (precīzi 73%) jauno cilvēku par savu izglītību maksā paši. Turklāt īpaši jāuzsver, ka maksā nevis kādu relatīvi nelielu līdzdalības maksājumu, kā tas ir daudzās ES valstīs, piemēram, Austrijā, bet apmaksā savas studijas pilna apmērā. Kāda ir argumentācija, kas jaunos cilvēkus motivē šo izglītību iegūt?

Protams, viens no iemesliem, kādēļ jaunie cilvēki tiecas pēc augstākās izglītības, ir vēlme iegūt labi apmaksātu, interesantu un radošu darbu. Taču arī tas nav viss. Ne velti pastāv teiciens, ka izglītība ir tas, kas paliek pāri, kad visi iemācītie konkrētie fakti ir aizmirsti. Šajā teicienā ir dziļa jēga. Piemēram, arī ārpus profesionālās karjeras izglītība paver iespēju lasīt grāmatas un izprast lietas un notikumus,

Prof. Mārcis Auziņš,
Latvijas Universitātes rektors

” **Augstākajā izglītībā mēs pārāk ilgi esam pielāvuši, ka izvīrīti pārāk zemi mērķi.**

ko bez šīs izglītības, visdrīzāk, mēs nespētu. Izglītība ļauj pasauli uztvert krāsaināk un pilnīgāk, bet pats galvenais - dziļāk.

Tik tālu par ideālu izglītību ideālā pasaulē. Tomēr es gribētu atgriezties pie reālās izglītības sistēmas mūsu pašu Latvijā. Vai Latvijas augstskolas ir gatavas sniegt izglītību, kas ļaus nākotnē papildīt cerības, ar kurām jaunie cilvēki uzsāk studijas augstskolā?

Daudz studentu, maz darba vietu. Vispirms par vēlmi iegūt labi apmaksātu un specialitātei atbilstošu darbu. Cik tas ir reāli? Studējošo skaits Latvijā 1992. gadā bija nedaudz virs 42 tūkstošiem. Pašlaik mūsu valstī augstskolās studē vairāk nekā 125 tūkstoši jauno cilvēku. Tātad studējošo skaits ir audzis apmēram trīs reizes. Vai Latvijas ekonomika šajā laikā arī piedzīvojusi trīskāršu

izaugsmi, vai darba vietu skaits, kurās nepieciešama augstskolas izglītība, ir palielinājies trīs reizes? Jautājums zināmā mērā retorisks, bet ikvienam ir skaidrs, ka šādu darba vietu skaits nebūt nav audzis tik strauji, ja nu vienīgi valsts pārvaldē. Tas nozīmē, ka cerības par labi apmaksātu, interesantu un kvalifikācijai atbilstošu darbu tepat Latvijā ne visiem pašlaik augstskolās studējošajiem būs iespējams realizēt dzīvē. Jo, salīdzinot sociālās, humanitārās un dabaszinātnes, viegli konstatēt, ka studējošo skaits dabaszinātnēs kopš deviņdesmito gadu sākuma drīzāk ir samazinājies, nevis palielinājies. Savukārt studējošo skaits humanitārajās zinātnēs ir bijis samērā nemainīgs, bet vislielākais pieaugums bija vērojams sociālajās zinātnēs. Mūsu augstskolās sagatavoto ekonomistu, sabiedrisko attiecību un komunikāciju speciālistu un dažādu vadītāju skaits ir audzis ļoti strauji. Un tieši šīs nozares lielā mērā arī noteikušas studējošo skaita pieaugumu Latvijā pedēja desmitgadē.

Jau pašlaik ir pilnīgi skaidrs, ka, Latvijai atveseļojoties no krīzes, mūsu valsts ekonomikas struktūrai būs jāmainās. Gribu apgalvot, ka daudz lielāku ekonomikas īpatsvaru veidos ražošana, konkurence darba tirgū cilvēkiem ar augstāko izglītību būs liela. Un tas nozīmē, ka īpaši svarīga ir un būs izglītības kvalitāte.

Vai Latvijas augstskolas spēj nodrošināt Eiropas līmenim atbilstošu izglītību? Tas, ka Latvijas augstskolu beidzēji jau tagad veiksmīgi konkurē darba tirgū arī Eiropā, jau kļuvis par realitāti. Un tās nav tikai krīzes sekas, kas liek šiem jauniešiem meklēt darbu svešumā, bet gan globālās ekonomikas realitāte.

Profesionālu mācībspēku trūkums. Un tātad - cik kvalitatīvu izglītību spēj no-

drošināt Latvijas augstskolas un kas nosaka šīs izglītības kvalitāti? Šo kvalitāti veido vairākas komponentes, no kurām galvenās ir mācībspēku un studentu motivācija un gatavība ieguldīt savu darbu un laiku kvalitatīvā izglītībā. Mūsu valstī uz vairāk nekā 120 tūkstošiem studentu ir tikai 6 tūkstoši akadēmiskā personāla. Un arī no tiem ievērojami mazāk nekā puse ir ar doktora grādu. Tas nozīmē, ka pēc šā rādītāja mēs ļoti būtiski atpaliekam no vadošajām Eiropas augstskolām. Lai nodrošinātu atbilstošu izglītības kvalitāti, lai pasniedzēji nebūtu pārslogoti ar lekciju lasīšanu un nodarbību vadīšanu, lai viņiem at-

► **LU rektors Mārcis Auziņš.** FOTO: V

liktu laiks studentiem arī ārpus nodarbību laika, pasniedzēju skaitam jābūt vismaz divas reizes lielākam. Turklāt būtiski jāpalielinās docētāju īpatsvars ar doktora grādu. Pasniedzēju noslogotība ir novedusi pie tā, ka daudzu mūsu pasniedzēju starptautiskā atpazīstamība, publikāciju skaits starptautiskos zinātniskos žurnālos ļoti ievērojami atpaliek ne tikai no Eiropas augstskolu videjiem rādītājiem, bet pat no mūsu tuvākajiem kaimiņiem Lietuvā un Igaunijā.

Ko darīt, ja savu mācībspēku trūkst vai kādā no studiju virzieniem atbilstošs speciālists Latvijā nav atrodamas? Visās universitātes Eiropā un pasaulē mācībspē-

Spāņu mācību centrs
Picasso

SPĀŅU VALODAS KURSI
14.09.2009. - 28.01.2010.

Kursa ilgums - 18 nedēļas, nodarbības 2 reizes nedēļā, kopā 72 akadēmiskās stundas semestrī

Līmenis: iesācēji, vidējais un augstākais līmenis
Pasniedzēji - spāņi pēc tautības

Cena - 324 Ls (t.sk. PVN), 1 akadēmiskās stundas cena 4,50Ls
Papildus nodarbībām centra studentiem tiek piedāvātas bezmaksas kultūras aktivitātes

Vairāk nekā tikai valodas nodarbības

Sīkaka informācija un pieteikšanās:
Tel. 26713037,
spanu_centrs@inbox.lv, www.centro-picasso.com

s uz kvalitāti - vai esam nām augstākajā izglītībā?

izaugsmi, vai darba vietu skaits, kurās nepieciešama augstskolas izglītība, ir palielinājies trīs reizes? Jautājums zināmā mērā retorisks, bet ikvienam ir skaidrs, ka šādu darba vietu skaits nebūt nav audzis tik strauji, ja nu vienīgi valsts pārvaldē. Tas nozīmē, ka cerības par labi apmaksātu, interesantu un kvalifikācijai atbilstošu darbu tepat Latvijā nevisiem pašlaik augstskolās studējošajiem būs iespējams realizēt dzīvē. Jo, salīdzinot sociālās, humanitārās un dabaszinātnes, viegli konstatēt, ka studējošo skaits dabaszinātnēs kopš deviņdesmito gadu sākuma drīzāk ir samazinājies, nevis palielinājies. Savukārt studējošo skaits humanitārās zinātnēs ir bijis samērā nemainīgs, bet vislielākais pieaugums bija vērojams sociālajās zinātnēs. Mūsu augstskolās sagatavoto ekonomistu, sabiedrisko attiecību un komunikāciju speciālistu un dažādu vadītāju skaits ir audzis ļoti strauji. Un tieši šīs nozares lielā mērā arī noteikušas studējošo skaita pieaugumu Latvijā pēdējā desmitgadē.

Jau pašlaik ir pilnīgi skaidrs, ka, Latvijai atveseļojoties no krīzes, mūsu valsts ekonomikas struktūrai būs jāmainās. Gribu apgalvot, ka daudz lielāku ekonomikas īpatsvaru veidos ražošana, konkurence darba tirgū cilvēkiem ar augstāko izglītību būs liela. Un tas nozīmē, ka īpaši svarīga ir un būs izglītības kvalitāte.

Vai Latvijas augstskolas spēj nodrošināt Eiropas līmenim atbilstošu izglītību? Tas, ka Latvijas augstskolu beidzēji jau tagad veiksmīgi konkurē darba tirgū arī Eiropā, jau kļuvis par realitāti. Un tās nav tikai krīzes sekas, kas liek šiem jauniešiem meklēt darbu svešumā, bet gan globālās ekonomikas realitāte.

Profesionālu mācībspēku trūkums. Un tāpat - cik kvalitatīvu izglītību spēj no-

drošināt Latvijas augstskolas un kas nosaka šīs izglītības kvalitāti? Šo kvalitāti veido vairākas komponentes, no kurām galvenās ir mācībspēku un studentu motivācija un gatavība ieguldīt savu darbu un laiku kvalitatīvā izglītībā. Mūsu valstī uz vairāk nekā 120 tūkstošiem studentu ir tikai 6 tūkstoši akadēmiskā personāla. Un arī no tiem ievērojami mazāk nekā puse ir ar doktora grādu. Tas nozīmē, ka pēc šā rādītāja mēs ļoti būtiski atpaliekam no vadošajām Eiropas augstskolām. Lai nodrošinātu atbilstošu izglītības kvalitāti, lai pasniedzēji nebūtu pārslogoti ar lekciju lasīšanu un nodarbību vadīšanu, lai viņiem at-

► **LU rektors Mārcis Auziņš.** FOTO: VITĀLIJS STĪPNIEKS, DB

liktu laiks studentiem arī ārpus nodarbību laika, pasniedzēju skaitam jābūt vismaz divas reizes lielākam. Turklāt būtiski jāpalielinās docētāju īpatsvaram ar doktora grādu. Pasniedzēju noslogotība ir novedusi pie tā, ka daudzu mūsu pasniedzēju starptautiskā atpazīstamība, publikāciju skaits starptautiskos zinātniskos žurnālos ļoti ievērojami atpaliek ne tikai no Eiropas augstskolu vidējiem rādītājiem, bet pat no mūsu tuvākajiem kaimiņiem Lietuvā un Igaunijā.

Ko darīt, ja savu mācībspēku trūkst vai kādā no studiju virzieniem atbilstošu speciālistu Latvijā nav atrodamas? Visās universitātēs Eiropā un pasaulē mācībspē-

ku korpuss ir internacionāls. Mūsu kaimiņiem Igaunijā tas jau sen ir skaidrs. Tieši pašlaik Tartu Universitāte, lai piesaistītu augsti kvalificētus mācībspēkus no visas pasaules, ir izsludinājusi starptautisku konkursu uz 11 jaunām profesoru vietām un gatavojas vēl trīs izsludināt rudenī. Igaunijas valdība šo profesoru piesaistei no ārvalstīm ir paredzējusi izmantot Eiropas strukturālo fondu līdzekļus.

Pārmaiņas augstākajā izglītībā - neizbēgamas. Ko darīt Latvijā? Acīmredzot jākoncentrē tie resursi, kas ir mūsu rīcībā. Tas attiecas arī uz augstskolu skaitu. Pašlaik mūsu valstī kopā ar koledžām ir 60 augstā-

viena studenta apmācībai tērēja vismazāko naudas daudzumu visā ES. Nav brīnums, ka mums vienam studentam tiek atvēlēts mazāk naudas nekā tai pašā Somijā, bet ir grūti saprast, ka mēs tam tērējam mazāk naudas nekā, piemēram, Bulgārijā vai Rumānijā. Un tagad, kad šā gada valsts augstskolu finansējums no valsts budžeta, salīdzinot ar gada sākumā plānoto, ir samazināts par 48%, šis niecīgais finanšu apjoms ir sarucis vēl gandrīz uz pusi! Protams, paredzu iebildumus, ka maz naudas! Mācību maksas Latvijā ir augstas. Jā, tās liekas augstas vairumam, kuriem pašiem ir jāmaksā par savām vai savu bērnu studijām augstskolā. Taču, no otras puses, gribu atgādināt, cik, piemēram, gadā maksā privātais bērnudārzs. Tas ir vismaz reizes divas dārgāk nekā studijas augstskolā.

Ko no visa manis minētā varam secināt? Pirmām kārtām, jau lielais studentu skaits demonstrē viennozīmīgi pozitīvi vērtējamu Latvijas jaunatnes tieksanos pēc izglītības, taču vienlaikus ne vienmēr un visās augstākajās mācību iestādēs ir izdevies nodrošināt pienācīgu izglītības kvalitāti.

Augstākajā izglītībā pārāk ilgi esam pieļāvuši, ka izvirzīti pārāk zemi mērķi - esam orientējušies uz vietējām vajadzībām, aizmirstot, ka Latvijas augstskolām ir jābūt konkurētspējīgām Eiropas un pasaules mērogā.

Vai iespējams mainīt šo situāciju? Tāpat kā valsts pārvaldē, skolās un medicīnā, arī augstākajā izglītībā ir nepieciešamas nopietnas strukturālas reformas. Augstākā izglītība ir jākoncentrē gan cilvēkresursu, gan materiālo resursu nozīmē. Tikai tā mēs spēsim nodrošināt tādu izglītību, pēc kādas tiecas Latvijas jaunie cilvēki, tādu izglītību, kas nodrošinās viņiem interesantu un pārtikušu nākotni.